

EENIGE JAREN BIJ DE TABAK IN DELI.

(Vervolg).

Het oogsten.

Als alles ontvangen is in een schuur, worden de koelies geroepen om de tabak naar boven te brengen. De nummerbordjes worden weggeborgen en alle tabak wordt nu op de hoogere klassen gehangen, en wel 18 of 20 stokken tusschen elke 2 stijlen. Dat moet voorzichtig gebeuren, anders worden veel bladen daarbij beschadigd.

De tingkap's (luiken) in de nabijheid van deze groene tabak moeten gedurende een vijftal dagen gesloten blijven, want er mag geen wind en niet veel licht bijkomen. In dien tijd wordt de bladschijf vrij wel droog, maar de nerf nog niet; nu wordt meer lucht toegelaten en elken morgen tot 10 of 11 uur gaan de luiken open en 's middags van 3 à 4 uur tot half 6 ongeveer. In 19 à 21 dagen totaal zijn ook de nerven droog; dit wordt beoordeeld 's morgens vroeg: zijn de nerven hard, dan is dit een bewijs van voldoende droogte, en zijn de bladen tot bundelen gereed. Na het ophangen wordt een kaartje aan den stijl gehecht, waarop genoteerd staat de datum van ophangen en het aantal stokken. Voetblad wordt genoteerd b.v. op roode kaartjes, topblad op groene. Topblad wordt slechts af en toe geplukt, daar de boomen afge oogst worden tot er 5 of 6 (de bovenste) bladen overblijven; deze zijn veel grover en olierijker dan het voetblad. Ook kunnen ze lang aan den stam blijven zitten zonder te verdorren. Dit blad wordt geplukt op een dag dat er geen voetblad te oogsten valt en slechts als er voldoende schuurruimte is. Want, zooals gezegd, de tabak blijft plm. 20 dagen in de schuren hangen. Een schuur diende bij ons voor 9 velden en bij een normalen oogst worden gemiddeld wel 90 à 100 stokken per veld en per dag geplukt, soms ook meer. In elke van de 28 kamers konden 540 tot 560 stokken geborgen worden. De schuren zijn dus voortdurend vol, want dagelijks komen 800 stokken binnen, die er 20 dagen blijven, dus is de voorraad in elke schuur 16.000 stokken. Gevolg is, dat de groene tabak de droge op den voet volgt, alleen gescheiden door één leeg kamer om er bij te kunnen komen. Als er gebrek is aan schuurruimte, kan de bijna droge tabak dichter opeen gehangen worden, waardoor dan weer wat ruimte ontstaat, of wel de tweede klas op 5' boven den grond wordt gebruikt om op te hangen, terwijl anders regel is dat niet lager dan op de derde klas op 7½' gehangen wordt om de nachtelijke dampen te ontgaan.

Op onze onderneming werden bijna altijd de schuren ruim drie maal gevuld, dat wil zeggen 90 kamers vol van 9 velden, d.i. 10 kamers of bijna 6000 stokken à 40 bladen per veld. De oogst bedraagt dus gemiddeld 15 à 16 bladen per boom.

Betaaldagen.

De betaling der loonen geschiedt twee maal per maand, bij ons op elken 1sten en 16den.

Het aantal ingebrachte stokken wordt uit het notitieboekje in het „bladenboek” overgebracht; elke kongsi heeft daar een folio. Wat op den 14den is ontvangen, wordt nog betaald, maar de oogst van den 15den wordt opgeteekend bij de volgende halve maand. Op den 15den wordt het totale aantal stokken van elken koelie opgesteld en dat wijst dadelijk het loon uit. Op het linkerblad staan de „dagelijksche inbreng” en het totaal er van; op het rechterblad staan achtereenvolgens de kolommen:

1e loon, 2e uitbetaald in rijst, 3e uitbetaald in contanten, 4e eventueel debet.

Rijst wordt iedere maand voor \$ 2.50 gegeven; de eene keer \$ 1.— en de andere keer \$ 1.50, waarvoor kongsi-gewijs een bon wordt afgegeven. Die bon wordt aan de Chineesche winkelier gebracht, die daarvoor geregeld rijst aan de kongsi brengt. Men is door deze regeling verzekerd, dat de koelies goede rijst krijgen en in voldoende hoeveelheid. Heeft een man nu door ziekte nog geen dollar verdiend, dan krijgt hij toch zijn portie rijst, en het verschil komt in de 4e kolom; de beheerder draagt het in op zijne rekening in het conto-boek. De koelies krijgen nu geen gewone voorschotten meer, maar wel zoo'n man die een tekort had, om hem in de gelegenheid te stellen visch en groente te koopen.

De uitbetaling geschiedt 's morgens om een uur of acht. De assistent gaat tegen 7 uur op weg in zijn wagentje, om het noodige geld van den administrateur te halen. De boeken zijn opgeteld, dus het uit te keeren bedrag is bekend. Dollars en klein zilvergeld geeft de beheerder, kopergeld wisselt men in bij den winkelier. Na terugkomst met het geld, ging ik eerst ontbijten en liet dan de tandoek blazen, d. i. een ossehoorn waar de top afgevild is, soms vervangen door een achtkantige azijnflesch waar de bodem uitgenomen is. Die tandoek is het instrument waarmee alle signalen gegeven worden: begin en eind der werkuren, komst van regen bij pluktijd, en in dit geval begin der uitbetaling.

Zoodra een kongsi compleet aanwezig is bij het assistents-huis begint men. Een groote tafel wordt voor de trap gezet en daarachter zit de assistent met de boeken en het geld. De tandils gaan naast de tafel staan. Stel dat kongsi 9 voorkomt: men maakt de tandil bekend, dat eerst het plukloon uitbetaald en daarna hoeveel er voor rijst wordt afgehouden. De tandil herhaalt de inhoud in het Chineesch aan de koelies, die zich dan verplicht achten om „hò, hò” (= goed) te zeggen. Verder dat zijn kongsi totaal uitbetaald krijgt bv. \$ 320.24 en dit bedrag wordt dan uit den geldzak gehaald en uitgeteld. Een tandil neemt de dollars voor zijne rekening, een andere de koepangs (10-centsstukken) en een derde de doewiets (koperen centen). En nu roept men in het Maleisch de nummers af, de tandil waarschuwt de betroukkene; die man komt boven, wordt herkent als den bedoelde, en in het Maleisch noemt men het bedrag dat hij in contanten krijgt; de tandil herhaalt het in het Chineesch; en als het nu bv. \$ 2.46 is, dan gooit een tandil 2 dollars op tafel, de ander 4 koepangs en de derde 6 duiten. De koelie moet nu kijken of het juist is, schuift het in zijn hoed en gaat de trap af. Is hij het niet eens met het betaalde bedrag, dan mag hij na afloop der betaling terugkomen om zijne klacht voor te brengen. Na 't plukloon, komt het ophangloon aan de beurt, dat kongsi-gewijs aan den tandil wordt uitbetaald, onder de oogen der koelies; terwijl de tandil dit verder verdeelt.

Koelies, die eventueel te kort hadden, krijgen nu nog een beetje voorschot op hun plantloon, verder hulp van de koelies onderling en eindelijk worden de tractementen der tandils uitbetaald. Ten laatste krijgen nog de kongsikangs, die als schuurwachters dienen, hun halfmaandijksche halven dollar. Nu moeten de klachten nog worden behandeld. Soms is er een koelie, die beweert minder ontvangen te hebben dan er is afgeroepen. Als er een overschot is, dat met zijn tekort overeenstemt, zoo krijgt hij dat, maar dergelijke klachten worden overigens niet geaccepteerd, wat bij den aanvang gezegd is. Een ander meent, dat hem b.v. 100 stokken te weinig zouden betaald zijn. Dit wordt eveneens nagekeken, en als het uit de boeken en boekjes niet te

vinden is, wordt de voorraad van den dag, aangegeven door den koelie, in de droogschuur nagegaan.

Nu vlug de kasstaat klaargemaakt en de assistent is vrij, d. w. z. na bekomen verlof mag hij de onderneming verlaten, maar er moeten altijd 2 van ons zessen thuis blijven.

De aanrijgloonen, verdiend door javanen en javaansche vrouwen geeft men aan het eind van de maand op aan den assistent van het emplacement, die den Javanen eens per maand hun loon uitbetaalt. Want alle loonen, door den javaan verdiend, moeten in één boek staan, ten gerieve der contrôle door het Bestuur (daar nl. de ambtenaren van Binnenlandsch Bestuur ambtshalve arbeids-inspecteur zijn).

TAUKEH.

(Wordt vervolgd).

SPOTVOGELTJES.

Het is maar een eenvoudige geschiedenis; toch is het misschien de moeite wel waard ze te vertellen.

Het gebeurde nu twee jaar geleden. We hadden een tamelijk grooten tuin met veel vlier en daarin nestelden de slanke gele diertjes geregeld ieder jaar. Citroentjes noemde men ze in die streek.

Dat jaar zag ik ze voor het eerst in het laatst van Mei. Ze zochten blijkbaar een nestplaats, vlogen van het eene vlierboschje naar het andere en bekeken nauwkeurig elke vork in de hoge vlierstruiken. Eindelijk, na veel gepraat en gedraai, was de zaak in orde. Rechts van het prieël was het uitverkoren plaatsje, tamelijk verscholen en hoog in de struiken. Weldra begon het bouwen. Allemaal dorre grasstengels werden aangesleept en in een paar dagen waren de vogeltjes al een heel eind met hun werk gevorderd. Om het nestje goed rond te krijgen, draaiden ze zich onder het bouwen telkens geheel er in rond.

Het was bijna klaar, toen op een goeden ochtend vrouw-lief verdwenen was. Ik zag het dadelijk toen ik 's morgens buiten kwam. Papa spotvogel vloog alleen rond, kwam van tijd tot tijd eens naar zijn nestje kijken, maar werkte er in 't geheel niet meer aan. Of het wijfje door een kat of een andere vogeltjesverslinder was opgepeuzeld of dat ze een anderen man had gekozen, ik weet het niet. Zeer merkwaardig echter vond ik het gedrag van den overgebleven echtgenoot. Hij was spoedig tot de conclusie gekomen, dat dat hij aan een nestje zonder vrouw niets had; dus eerst een vrouw gezocht! En hoe legde hij dat aan, denkt ge?

Hij heeft een schaduwtijk hoog topje in den notenboom gezocht en heeft daar van 's morgens 9 uur af den geheelen dag zitten zingen van wat ben je me. Tijd om te eten gunde hij zich bijna niet. Nu en dan pikte hij een mug of ander insect onder de bladeren uit, maar dat was ook alles.

Hij ratelde maar door: kie-wiet, kie-wiet, schiet-in't-vuur, karrekarre-kietkiet, om dan weer als een merel te fluiten of een rommelzootje van andere geluidjes eruit te gooien.

En... de manoeuvre gelukte!

Om 4 uur 's middags vloog hij weer luid kwetterend (zooals een spotvogel dat doet) achter een wijfje aan.

Was het een andere schoone? Of was het toch weer zijn eerste vrouw, die maar tijdelijk van hem weggegaan was, omdat de nestplaats haar niet beviel of om een andere reden? Hoe het zij, de zaak was weer in orde, het nestje werd netjes afgemaakt en spoedig voorzien van vier kleine eitjes.

Dra was het broeden in vollen gang; maar erg fortuinlijk waren de spotvogeltjes dezen keer niet. Papa bemoeide zich er niet veel mee. Van tijd tot tijd kwam hij eens kijken of het goed ging, en duwde zijn wijfje dan wel wat toe; maar als ze van het nestje ging, om hem het werk voor een tijdje over te doen, maakte hij dat hij weg kwam; daar moest hij niets van hebben.

Tot zijn eer moet ik echter zeggen, dat hij er gauw bij was, wanneer er een kat in de buurt kwam; dan hief hij een gekrijsch aan, dat de lijsters die daar ook (voor de tweede keer dat jaar) een nest hadden, niet wisten hoe gauw ze er bij zouden komen, om ook met hun geschreeuw poeslief bang te maken.

Een goed gemikte steen deed dan gewoonlijk de kat het hazenpad kiezen.

Nadat ze zoowat 10 dagen gebroed hadden, waren warempel op een goeden of liever slechten morgen de eitjes verdwenen, tot groote consternatie van de vogeltjes. Misschien wist de ekster, die mooie leelijkheid, die al een paar keer zoo gluiperig in den tuin had rondgeglurd en die ik toen iederen keer had weggejaagd, er wel meer van.

Hoe het zij, de eitjes waren weg en de spotvogeltjes konden opnieuw beginnen. Eerst echter zijn ze verhuisd.

Voor de tweede maal het huis te betrekken, waar ze zoo bestolen waren, vonden ze zeker te gevaarlijk. Ze hebben een ander plaatsje, nu links van het prieël, uitgezocht, en hun oude nestje hooitje voor hooitje daarheen overgebracht. De bodem alleen hebben ze niet meer gebruikt, dien hebben ze eruit gewipt en op den grond gegooit.

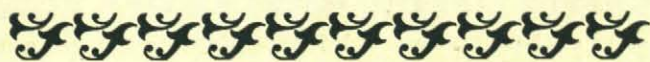
Den tweeden keer zijn ze fortuinlijker geweest. Ze hebben hun kroost zonder ongelukken in alle stilte grootgebracht en zijn, zoodra de kindertjes konden vliegen, er allemaal vandoor gegaan, zonder dat ik ze nog één keer gezien of gehoord heb. Voor mijn bescherming hebben ze me niet eens bedankt!

Neen, dan hebben die lijsters waar ik zoo pas van sprak netter gehandeld. Die kwamen later geregeld met hun vijf kinderen op het pad vóór het prieël wormen zoeken. 't Was verbazend leuk om te zien hoe ze tamelijk lange wormen uit het vaste tuinpad voorzichtig te voorschijn trokken.

Maar voor die had ik ook, toen ze aan den raampost in het klimop zoowat manshoog nestelden, een lat onder het nest gespijkerd en prikkeldraad er onder gespannen. Ja, ja, die waren er toen vroeg bij. In 't eind van April hadden ze al jongen. En denzelfden zomer hebben ze nog twee nesten in onzen tuin gemaakt, maar daar vertel ik later misschien nog wel eens van.

Eefde.

P. G. APPELBOOM JR.

AUGUSTUS.

Plaats tegenover de eerste weken van Juli eens de laatste weken van Augustus. Welk een verschil! Nu kun je je niet meer wijsmaken, dat de wereld vol is van vogelvreugd en bloemenpracht. Het feest is voorbij, de gasten vertrekken, de feestzaal wordt al leeger en stiller.

Na de hooilanden volgde de akkers. Waar in 't begin van de maand bonte velden het heidedorp omgaven, liggen nu de kale stoppelvelden, alleen opgevoolt door de onverwoestbare onkruiden, de bonte hennepnetel, de roode guichelheil, de gele akkerkool en allerlei onduidelijk gedoe van veelknoopen en melden. De heide zelf heeft ook zijn hoogte-